

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego unijny program bezpiecznej łączności na lata 2023–2027”

[COM(2022) 57 final – 2022/0039 (COD)]

oraz

Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady „Unijne podejście do zarządzania ruchem w przestrzeni kosmicznej – Wkład UE w działania służące przewyżczeniu globalnego wyzwania”

[JOIN(2022) 4 final]

(2022/C 486/24)

Sprawozdawca: **Pierre Jean COULON**

Wniosek o wydanie opinii	Komisja Europejska, 2.5.2022
Podstawa prawna	Art. 189 ust. 2 i art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję	7.9.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	21.9.2022
Sesja plenarna nr	572
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	222/0/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES uważa, że komunikat i wniosek, będące początkiem opracowania europejskiego pakietu kosmicznego, są konieczne i niezbędne w obecnych czasach. Zaleca, by wspólny komunikat zdecydowanie promował, poprzez aktywną dyplomację, wielostronne zarządzanie ruchem kosmicznym w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych, w szczególności za pośrednictwem Komitetu ds. Pokojowego Wykorzystania Przestrzeni Kosmicznej (COPUOS) i Konferencji Rozbrojeniowej, ponieważ nie dysponujemy wystarczającymi regułami w tej dziedzinie.

1.2. Absolutny priorytet, jakim jest zarządzanie ruchem w przestrzeni kosmicznej, w tym kosmicznymi śmieciami, wymaga uwzględnienia na szczeblu europejskim stanowiska wszystkich podmiotów. Jak stwierdzono we wspólnym komunikacie i wskazano w niniejszej opinii, głównym problemem związanym z mnogością programów zarządzania ruchem w przestrzeni kosmicznej (ang. STM) jest brak normalizacji międzynarodowej. Nie ulega zatem wątpliwości, że należy opracować międzynarodowe normy, wytyczne i wzorcowe praktyki.

1.3. EKES apeluje o praktyczne wdrożenie systemu obserwacji przestrzeni kosmicznej, aby długoterminowo zapewnić zrównoważony charakter przestrzeni kosmicznej dla wszystkich państw członkowskich.

W istocie drugą główną zasadą prawa kosmicznego jest odpowiedzialność różnych podmiotów za ich działalność w przestrzeni kosmicznej. Zasada ta obejmuje zarówno odpowiedzialność międzynarodową za kontrolę działalności, jak i odpowiedzialność za szkody powstałe w wyniku tej działalności w przestrzeni okołoziemskiej. Wspólny komunikat wpisuje się właśnie w ramy międzynarodowej odpowiedzialności za kontrolę działalności.

1.4. EKES ubolewa nad brakiem międzynarodowej normalizacji i zaleca przyjęcie norm, w tym dotyczących zarządzania resztkami satelitów, oraz wytycznych na szczeblu europejskim z udziałem zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego.

Walka między podmiotami działającymi w przestrzeni kosmicznej, do tej pory przede wszystkim państwowymi, a podmiotami aspirującymi do roli głównych podmiotów w tym zakresie – zarówno prywatnymi, jak i publicznymi – oznacza konieczność głębokiej reformy norm międzynarodowych, które zostały przyjęte, gdy przestrzeń kosmiczna była przedmiotem zainteresowania ograniczonej grupy mocarstw technologicznych i przemysłowych.

1.5. Jak podkreślono w opinii uzupełniającej CCMI/196 „New Space”:

- należy rozwijać synergie z Europejskim Funduszem Obronnym, zwiększając interakcje między przemysłem cywilnym, obronnym i kosmicznym,
- do pobudzania rynku kosmicznego trzeba wykorzystać program ramowy „Horyzont Europa”, wspierając opracowywanie innowacyjnych rozwiązań komercyjnych dla unijnego sektora kosmicznego niższego i wyższego szczebla oraz umożliwiając szybszą dostępność potrzebnych kluczowych technologii,
- kapitalne znaczenie dla rozwoju zaawansowanych umiejętności w dziedzinach związanych z przestrzenią kosmiczną mają działania w zakresie kształcenia i szkolenia, natomiast doświadczenie zdobyte podczas poprzednich projektów dotyczących konstelacji satelitów, takich jak Galileo i Copernicus, można wykorzystać do poprawy systemu łączności opartej na infrastrukturze kosmicznej,
- jeśli chodzi o zarządzanie, to skuteczną realizację programu, a jednocześnie wspieranie powstawania New Space, zapewniłoby powierzenie odpowiedzialności najlepszym podmiotom na podstawie wykazanych kompetencji, zgodnie z przepisami dotyczącymi zamówień publicznych,
- ponadto wspieranie postępu naukowo-technicznego leży u podłoża konkurencyjności i potencjału innowacyjnego, co jest korzystne dla MŚP, przedsiębiorstw typu start-up i innowacyjnych przedsiębiorstw.

2. Kontekst opinii

2.1. Przestrzeń kosmiczna stanowi dziś pod wieloma względami dodatkowe terytorium gospodarcze. Przyspieszenie realizacji inwestycji publicznych i prywatnych prowadzi do zagęszczenia działalności związanej z przestrzenią kosmiczną i nadaje tej przestrzeni charakter wiodącego wyzwania geostrategicznego. Konkurencja technologiczna, pojawianie się wielu przedsiębiorstw typu start-up aktywnych w branży kosmicznej, otwieranie nowych rynków i usług oraz dążenie państw i prywatnych operatorów do wzmocnienia działań na orbicie pogłębiają eksploatację przestrzeni kosmicznej.

2.2. Pomimo strategicznego znaczenia kosmosu nie powstał żaden nadrzędny organ władzy ani żadne wiążące przepisy mające zastosowanie do orbit niskich i geostacjonarnych. Nie istnieją też żadne regulacje lub systemy zarządzania ruchem w przestrzeni kosmicznej, choć liczba satelitów na orbicie wzrasta.

2.3. W chwili obecnej zarządzanie ruchem w przestrzeni kosmicznej opiera się wyłącznie na dobrowolnych i niewiążących dobrych praktykach, nie zawsze stosowanych czy prowadzonych prawidłowo, które mają ograniczyć statystyczne ryzyko kolizji satelitów z kosmicznymi śmieciami. W ramach dobrych praktyk przewiduje się zakaz celowego wytwarzania śmieci na orbicie i pasywację satelitów pod koniec okresu ich żywotności przez spalenie resztek paliwa zgodnie z „zasadą 25 lat” dla satelitów na niskiej orbicie (satelity wycofane z eksploatacji muszą ponownie wejść w atmosferę w ciągu 25 lat), a także umieszczanie nieużywanych satelitów geostacjonarnych na „orbicie cementarnej”. Jednak te zasady okazują się już niewystarczające dla zmniejszenia ryzyka kolizji.

2.4. Ponadto pojawiły się nowe koncepcje operacyjne, takie jak: obserwacja i śledzenie obiektów kosmicznych (*Space Surveillance and Tracking* lub SST), koordynowanie ruchu w przestrzeni kosmicznej (*Space Traffic Coordination* lub STC), koordynowanie ruchu w przestrzeni kosmicznej i zarządzanie tym ruchem (*Space Traffic Coordination and Management* lub STCM) ⁽¹⁾.

2.5. Wynika stąd, że ustanowienie odpowiednich przepisów dotyczących działań w przestrzeni kosmicznej i ruchu satelitarne, aby długoterminowo zapewnić zrównoważony charakter przestrzeni kosmicznej, jest zarówno kwestią pilną, jak i strategiczną, podobnie jak wykorzystanie sztucznej inteligencji w celu uniknięcia ryzyka kolizji.

2.6. Na początku roku Komisja Europejska uruchomiła projekt *Spaceways*, którego przedmiotem jest nakreślenie ogólnych ram systemu zarządzania ruchem kosmicznym w celu „opracowania zasad ruchu drogowego i określenia warunków wydawania licencji i zezwoleń na lot”.

⁽¹⁾ JOIN(2022) 4 final.

2.7. Założeniem projektów *Spaceways* oraz EUSTM (który zainicjowano w styczniu 2021 r.) jest przedstawienie – odpowiednio, do czerwca i sierpnia 2022 r. – rekomendacji i wytycznych dla Komisji Europejskiej w zakresie „zarządzania ruchem kosmicznym, a także oceny prawnej, politycznej i ekonomicznej prowadzącej do ostatecznych zaleceń i wytycznych dotyczących realizacji”⁽²⁾.

2.8. We wspólnym komunikacie Komisji Europejskiej i Wysokiego Przedstawiciela uznano potrzebę opracowania podejścia na poziomie UE i przewidziano regularne konsultacje, dyskusje i dialog ze wszystkimi zainteresowanymi podmiotami w Unii – cywilnymi i wojskowymi – w dziedzinie transportu, w szczególności w dziedzinie europejskiego lotnictwa i przemysłu kosmicznego, z uwzględnieniem potrzeb w zakresie obronności i bezpieczeństwa i przy wsparciu Europejskiej Agencji Obrony. EKES opowiada się za zaangażowaniem w ten proces ogółu społeczeństwa, a nie tylko przemysłu.

2.9. W komunikacie zaplanowano zwrócenie się do Konsorcjum EU SST⁽³⁾ w celu stworzenia zdolności operacyjnej niezbędnej dla przyszłego zarządzania ruchem kosmicznym Unii, co wiąże się z usprawnieniem tego ruchu, opracowaniem usług w zakresie obserwacji przestrzeni kosmicznej i śledzenia obiektów kosmicznych (SST), rozwinięciem nowych technologii dzięki wykorzystaniu sztucznej inteligencji i technologii kwantowych, wspieraniem operacji związanych z ograniczaniem ilości kosmicznych śmieci i obsługą na orbicie oraz tworzeniem synergii finansowania między Unią, funduszami krajowymi, Europejską Agencją Kosmiczną (ESA), programem „Horyzont Europa” i Europejskim programem rozwoju przemysłu obronnego (EDIDP).

2.10. Zwiększenie stopnia pokrycia przestrzeni kosmicznej poza kontynentem europejskim stanowi główny aspekt unijnego programu bezpiecznej łączności na lata 2023–2027. Unia będzie musiała polegać w szczególności na Biurze NZ ds. Przestrzeni Kosmicznej (UNOOSA) oraz na organach krajowych, aby opracować normy mające zastosowanie do zarządzania przestrzenią kosmiczną, jednocześnie zachęcając do opracowywania wspólnych norm w ramach określonego forum i promując zintegrowane podejście międzynarodowych organizacji normalizacyjnych.

2.11. W ramach deklarowanych celów zakłada się, że w perspektywie krótkoterminowej sektor przemysłu przyjmie określone obowiązki, zaś w perspektywie średnioterminowej, że państwa członkowskie opracują wniosek ustawodawczy, aby zaradzić fragmentaryzacji krajowych sposobów podejścia i uniknąć zakłóceń konkurencji z operatorami mającymi siedzibę poza Unią poprzez nałożenie zasady równego traktowania operatorów. Przewiduje się również niewiążące środki takie jak wytyczne.

Wniosek ustawodawczy byłby pierwszym krokiem; następnie organizacje europejskie powinny przyjąć wymagania techniczne w postaci norm lub wytycznych mających zastosowanie do wszystkich podmiotów.

2.12. W komunikacie wskazano, że Unia będzie preferować wielostronne podejście w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych, opowiadając się za dialogiem z Komitetem ds. Pokojowego Wykorzystania Przestrzeni Kosmicznej (COPUOS) i z Konferencją Rozbrojeniową. W związku z tym powinna wskazać organy ONZ właściwe dla realizacji działań, gdyż chodzi tu o przyszłość ludzkości, pamiętając także o Organizacji Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (ICAO).

Metoda przewidziana w komunikacie ma charakter oddolny: rozpocznie się od wkładu krajowego i regionalnego przy dążeniu do konsensusu między zakładanymi zasadami i normami, aby następnie regionalne komponenty mogły stać się częścią globalnego systemu, zarządzanie którym nie zostało jeszcze określone.

3. Uwagi ogólne

3.1. W komunikacie Komisji oceniono potrzeby w zakresie zarządzania ruchem kosmicznym i zaproponowano europejskie podejście do wykorzystania przestrzeni kosmicznej w skali globalnej, w tym do celów cywilnych. Rozwój działalności związanej z przestrzenią kosmiczną, zwielokrotnienie i zróżnicowanie podmiotów zaangażowanych w eksploatację przestrzeni okołoziemskiej, a także uzależnienie wszystkich sektorów działalności od technologii i usług satelitarnych doprowadziły do nadmiernej eksploatacji orbit i nasycenia spektrum częstotliwości, co wymaga racjonalizacji tego spektrum.

3.2. Orbity okołoziemskie są uznawane w prawie międzynarodowym (Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny lub ITU) jako ograniczone zasoby naturalne. Z zasadami wolności i zakazu zawłaszczania regulującymi korzystanie z orbit okołoziemskich w sprzeczności stoją wnioski o przydział częstotliwości oraz rozprzestrzenianie systemów satelitarnych przez kraje i przedsiębiorstwa, które niekiedy nie podporządkowują się przepisom ITU.

⁽²⁾ W projekcie *Spaceways*, finansowanym z unijnego programu ramowego na rzecz badań i innowacji „Horyzont 2020”, uczestniczy 13 głównych europejskich podmiotów: producenci i wyrzutni satelitów, operatorzy i dostawcy usług, a także ośrodki i instytuty badawcze w dziedzinie politycznej i prawnej. EUSTM składa się z 20 liczących się europejskich podmiotów.

⁽³⁾ Francja, Niemcy, Włochy, Polska, Portugalia, Rumunia i Hiszpania.

3.3. Walka między podmiotami działającymi w przestrzeni kosmicznej, do tej pory zasadniczo państwowymi, a podmiotami aspirującymi do tego statusu, w tym podmiotami prywatnymi, stwarza konieczność głębokiej reformy międzynarodowych norm, które zostały przyjęte, gdy przestrzeń kosmiczna była przedmiotem zainteresowania ograniczonej grupy mocarstw technologicznych i przemysłowych.

3.4. Niezależnie od kwestii prawnych korzystanie z przestrzeni kosmicznej wpisuje się w kontekst naznaczony powrotem międzynarodowych napięć geopolitycznych, jak pokazują bieżące wydarzenia: dotyczy to w szczególności korbitalnych operacji zastraszania, demonstracji technologicznej przewagi czy testów broni antysatelitarnej, które stworzyły między państwami atmosferę nieufności.

3.5. Wyzwania związane z nasyceniem orbit i spektrum częstotliwości, a także zagrożenie wynikające z rozprzestrzeniania się śmieci kosmicznych, skłoniły państwa członkowskie, ESA i konsorcjum EU SST⁽⁴⁾ do rozważenia lepszej koordynacji narzędzi i technologii obserwacji. EKES wzywa do wprowadzenia rygorystycznych przepisów w obliczu mnożenia się prywatnych konstelacji i możliwych obszarów bezprawia.

3.6. Wspólny komunikat jest wyrazem subtelного wznowienia międzynarodowego dialogu na rzecz kodeksu postępowania i środków, w tym ustawodawczych, mających zagwarantować zrównoważone wykorzystanie przestrzeni okołozemskiej.

Względy prawne i polityczne

3.7. EKES popiera cele operacyjne określone w komunikacie oraz we wniosku dotyczącym rozporządzenia i pragnie zwrócić uwagę na względy prawne i polityczne, których nie można pominąć, biorąc pod uwagę przedstawione wyzwania.

3.8. Pojęcie prawa kosmicznego nie jest łatwe do zdefiniowania. Kwestia delimitacji przestrzeni kosmicznej nie jest przedmiotem konsensusu, niemniej jednak dopuszcza się, że prawo kosmiczne jest kształtowane w odniesieniu do jej założeń.

3.9. Chociaż w następstwie pięciu traktatów międzynarodowych i ośmiu międzynarodowych rezolucji⁽⁵⁾ zostały przyjęte główne zasady, kwestia definicji prawa kosmicznego pozostała w zawieszeniu, ponieważ w początkowym okresie eksploracji kosmosu koncentrowano się przede wszystkim na tym, aby uniemożliwić pierwszym mocarstwom kosmicznym zawłaszczenie ciał niebieskich, zamiast jednoznacznie określić przedmiot tego prawa.

3.10. Zasady prawa kosmicznego ustanowiono z chwilą przyjęcia rezolucji ONZ 1962 (XVIII) z 13 grudnia 1963 r. i powtórzono w pierwszym Traktacie o przestrzeni kosmicznej z 1967 r.

Zasady te przewidują:

- badanie i użytkowanie przestrzeni okołozemskiej dla dobra całej ludzkości,
- swoboda badań i użytkowania,
- zakaz zawłaszczenia,
- pokojowe wykorzystanie,
- odpowiedzialność państw członkowskich za działalność w przestrzeni kosmicznej;
- współpracę i wzajemną pomoc,
- jurysdykcję i kontrolę państwa nad obiektami wypuszczonymi w przestrzeń kosmiczną,
- odpowiedzialność państw za szkody,
- status wysłannika ludzkości przyznany kosmonautom.

3.11. Dwie inne zasady prawa kosmicznego świadczą o jego pokojowym ukierunkowaniu.

⁽⁴⁾ <https://www.eusst.eu>

⁽⁵⁾ Chalaye, I., *Le statut des orbites terrestres et leur utilisation à la lumière des principes du droit spatial*, Institut d'études de géopolitique appliquée (IEGA), Paryż, październik 2021 r.

Pierwsza nakłada obowiązek współpracy i wzajemnej pomocy na wszystkie państwa uczestniczące w eksploracji przestrzeni okołoziemskiej i korzystające z niej. Zasada ta zakłada prowadzenie skutecznego i przejrzystego dialogu przez mocarstwa kosmiczne w celu zapewnienia trwałości i bezpieczeństwa podejmowanych działań. Dziś, jak wskazano w komunikacie, przedmiotem tego dialogu są w szczególności zagadnienia związane ze śmieciami kosmicznymi.

3.12. Drugą główną zasadą prawa kosmicznego jest odpowiedzialność państw i nowych podmiotów za swoją działalność w przestrzeni kosmicznej. Zasada ta obejmuje zarówno odpowiedzialność międzynarodową za kontrolę działalności, jak i odpowiedzialność za szkody powstałe w wyniku tej działalności w przestrzeni okołoziemskiej. Wspólny komunikat wpisuje się właśnie w założenie międzynarodowej odpowiedzialności za kontrolę działalności.

3.13. Kiedy sporządzano główne traktaty kosmiczne, temat śmieci kosmicznych oraz nasycenia orbit i częstotliwości nie był przedmiotem obrad, jednak dziś zależność naszych społeczeństw od zasobów satelitarnych doprowadziła do znacznie częstszego wysyłania obiektów w kosmos, przez co kwestia orbit i alokacji częstotliwości stała się poważnym problemem strategicznym.

3.14. Po sześćdziesięciu latach eksploatacji kosmosu staliśmy się zatem świadkami niespotykanego nasilenia się wyzwań związanych z bezpieczeństwem na orbitach. Od czasu chińskiego testu ASAT w styczniu 2007 r. w przestrzeni kosmicznej coraz częściej odbywały się różne formy pokazów siły. Pojawia się również pytanie o problem „uzbrojenia” przestrzeni kosmicznej. W prawie międzynarodowym kwestia ta pozostaje w szarej strefie, ponieważ do tej pory nie powstała żadna definicja środka służącego atakowi w kosmosie ani definicja agresji, chociaż istnieją różnorodne i zróżnicowane metody ataku w kosmosie, obejmujące pociski raketowe, oślepiające wiązki laserowe, cyberataki na przekaźniki komunikacyjne, manewry koorbitalne itp.

3.15. W przypadku orbity geostacjonarnej występują trudności o innym charakterze: przeciążenie częstotliwości i ryzyko zakłóceń. Orbita geostacjonarna stanowi strefę krytyczną dla ciągłości usług telekomunikacyjnych w odniesieniu do wszystkich państw na świecie. Zachodzące zmiany wiążą się z trudnościami natury prawnej, ponieważ rozwój orbity geostacjonarnej doprowadził do powstania rynku gospodarczego, a nawet do pojawienia się spekulacji.

3.16. W związku z powyższym EKES uważa, że we wspólnym komunikacie należy opowiedzieć się w zdecydowany sposób, za pośrednictwem aktywnej dyplomacji, za wielostronnym zarządzaniem ruchem kosmicznym w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych, a w szczególności w ramach COPUOS oraz Konferencji Rozbrojeniowej, gdyż nie dysponujemy wystarczającymi regułami w tym zakresie.

STM wyzwaniem dla zarządzania europejskiego

3.17. Zarządzanie ruchem w przestrzeni kosmicznej nie jest koncepcją nową. Jednak ze względu na charakter i znaczenie wyzwań w kontekście bezpieczeństwa, ochrony i trwałości działalności związanej z przestrzenią kosmiczną, zarządzanie ruchem kosmicznym (STM) zyskało bezprecedensowy priorytet wśród podmiotów działających w przestrzeni kosmicznej i państw świadomych swojej zależności od zasobów kosmicznych. Tymczasem jedynie państwa o zdolnościach technologicznych posiadają już programy obserwacji i śledzenia obiektów kosmicznych (SST) oraz obserwacji przestrzeni kosmicznej (*Space Situational Awareness – SSA*).

3.18. Departament obrony Stanów Zjednoczonych korzysta obecnie z najbardziej zaawansowanego systemu. Sieć *Space Surveillance Network (SSN)* działająca w oparciu o zastosowanie radarów naziemnych i kosmicznych zapewnia Stanom Zjednoczonym wyjątkową możliwość wykrywania i identyfikacji, którą kraj ten wykorzystuje również jako instrument oddziaływania na sojuszników i partnerów.

Inne państwa, takie jak Rosja, Chiny, Japonia, Indie i niektóre kraje europejskie (Francja, Niemcy), również opracowały programy obserwacji kosmosu. Z uwagi na ich funkcję strategiczną zdecydowana większość tych programów podlega kontroli wojskowej, przy wsparciu ze strony agencji kosmicznych.

W UE Francja, Niemcy, Włochy, Polska, Portugalia, Rumunia i Hiszpania utworzyły konsorcjum EU SST, aby bezpłatnie oceniać ryzyko kolizji na orbicie i niekontrolowanego wejścia śmieci kosmicznych do atmosfery ziemskiej oraz aby wykrywać fragmentacje na orbicie. W 2023 r. EU SST stanie się partnerstwem obejmującym większą liczbę państw członkowskich, aby świadczyć usługę oceny ryzyka kolizji europejskim i światowym operatorom satelitów.

Niektóre prywatne przedsiębiorstwa również stworzyły własne systemy SST/SSA, aby dostarczać dane i świadczyć usługi komercyjne.

3.19. Jak stwierdzono we wspólnym komunikacie i jak pokazuje niniejsza opinia, głównym problemem związanym z mnogością programów STM jest brak międzynarodowej normalizacji. Nie ulega wątpliwości, że należy opracować międzynarodowe normy, wytyczne i wzorcowe praktyki.

3.20. Globalne inicjatywy i decyzje dotyczące STM mogą stworzyć trudne środowisko dla Europy i jej podmiotów działających w przestrzeni kosmicznej. Stany Zjednoczone wyprzedziły inne państwa swoją polityką, ogłaszając, że powinny wytyczać drogę dla reszty świata poprzez tworzenie lepszych norm w zakresie danych i wiedzy na temat sytuacji w przestrzeni kosmicznej, opracować komplet znormalizowanych technik zmniejszania ryzyka kolizji oraz promować na arenie międzynarodowej zestaw norm technicznych, praktyk, a także norm bezpieczeństwa operacji w przestrzeni kosmicznej.

3.21. Unia dokonała bilansu strategicznego, handlowego i geopolitycznego wymiaru zarządzania ruchem kosmicznym, który nie ogranicza się do zrównoważonego charakteru przestrzeni okołozemskiej, ale odnosi się również do przyszłej autonomii Europy pod względem dostępu do przestrzeni kosmicznej i korzystania z niej.

Europejskie podmioty działające w przestrzeni kosmicznej opracowały już polityki i inicjatywy mające na celu bezpośrednio lub pośrednio rozwiązanie problemów związanych z zarządzaniem ruchem kosmicznym. Jednak opóźnienie Europy w rozstrzygnięciu tego problemu poprzez wspólne projekty ma swoje konsekwencje.

3.22. Przyszła konkurencyjność europejskiej produkcji satelitów może bowiem być zagrożona, jeżeli przedsiębiorstwa byłyby zmuszone korzystać z danych amerykańskiego systemu STM lub ubiegać się o licencję amerykańskiego STM, z możliwością dostania odmowy. Występuje również poważne ryzyko dla europejskich dostawców usług wynoszenia na orbitę.

Wiele europejskich podmiotów polega w dużym stopniu na umowach w sprawie udostępniania danych zawartych ze Stanami Zjednoczonymi w odniesieniu do nowego europejskiego systemu obserwacji przestrzeni kosmicznej z 2021 r. (*Space Situational Awareness – SSA*). Do podmiotów tych można zaliczyć ministerstwa i armie⁽⁶⁾, europejskie organizacje międzyrządowe (ESA, EUMETSAT), komercyjnych operatorów satelitarnych i dostawców usług wynoszenia na orbitę.

3.23. Zdaniem EKES-u Unia musi przyjąć przepisy mające na celu zagwarantowanie nie tylko certyfikowanego poziomu wydajności, ale także długoterminowej dostępności usług kosmicznych. Ponadto, przy obecnych staraniach na rzecz wdrożenia wiarygodnej wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony, do której zasoby kosmiczne wnoszą istotny, wręcz kluczowy wkład, Europa musi spełniać najsurowsze wymogi w zakresie bezpieczeństwa i zabezpieczeń dla użytkowników rządowych oraz systemu obrony.

3.24. EKES zauważa, że chociaż w przeszłości podejście UE było skoncentrowane głównie na fizycznej ochronie zasobów kosmicznych w oparciu o sztywną i kosztowną strategię, ostatnie inicjatywy UE wskazują na zwrot w kierunku podejścia w większym stopniu opartego na odporności. UE opowiada się obecnie za perspektywiczną strategią bezpieczeństwa infrastruktury kosmicznej. W tym celu podjęła dwie ważne inicjatywy: propozycję ustanowienia międzynarodowego kodeksu postępowania w zakresie działalności związanej z przestrzenią kosmiczną oraz europejski program obserwacji przestrzeni kosmicznej.

3.25. Niemniej EKES ubolewa nad pierwszym niedociągnięciem, czyli trudnościami w skoordynowaniu możliwości niektórych państw członkowskich posiadających własne środki obserwacji i kontroli. Dziś trudno jest osiągnąć konsensus w zakresie celów do zrealizowania w ramach europejskiego programu STM. Kwestia zarządzania ruchem kosmicznym w dużej mierze doskonale ilustruje trudności w doprowadzeniu do rzeczywistego europejskiego zarządzania w sektorze kosmicznym, pomimo że kwestie zrównoważonego charakteru i bezpieczeństwa przestrzeni okołozemskiej są wspólne dla wszystkich państw członkowskich, jako że wykorzystują one możliwości kosmiczne lub korzystają z kosmicznych zasobów.

3.26. Trudności te są w tej samej mierze przeszkodą dla konkurencyjności europejskiego przemysłu kosmicznego w skali międzynarodowej. W dłuższej perspektywie brak ustanowionych przez Europę norm i kompatybilności z innymi normami może okazać się zagrożeniem dla swobody dostępu do przestrzeni kosmicznej. Posiadanie własnych możliwości wynoszenia na orbitę nie wystarczy. Niezbędna jest również możliwość rozmieszczania satelitów niezależnie od norm określonych poza Europą w celu utrzymania europejskiej konkurencyjności w przestrzeni kosmicznej, co zilustrował sukces pierwszej w tym roku misji Ariane 5 zrealizowanej 22 czerwca 2022 r., której celem było umieszczenie dwóch satelitów – jednego malezyjskiego i jednego indyjskiego – na orbicie. Ponadto następny etap, czyli misja Ariane 6, wkrótce się urzeczywistni: jest ona bardziej elastyczna i tańsza niż Ariane 5 (a tym samym bardziej konkurencyjna wobec rywalizacji ze strony amerykańskiego przedsiębiorstwa SpaceX), a jej pierwszy lot przewidziany jest w 2023 r.

⁽⁶⁾ https://www.esa.int/Safety_Security/SSA_Programme_overview.

3.27. Przy okazji omawiania przedmiotowego komunikatu EKES przypomina o:

- swoim zaangażowaniu na rzecz cywilnych zastosowań Galileo w transporcie kolejowym, morskim i drogowym,
- swoim pragnieniu szybkiego wdrożenia infrastruktury krytycznej zaproponowanej przez komisarza Thierry'ego Bretona.

3.28. Chociaż istnienie norm i standardów opracowanych na szczeblu krajowym przez niektóre państwa członkowskie może okazać się przydatne dla opracowania wspólnych przepisów, Europa będzie musiała wystąpić w roli ostatecznego arbitra w kwestii środków normalizacyjnych. Wymaga to od państw członkowskich UE i ESA uzgodnienia celów i zasad europejskich wysiłków w dziedzinie STM, określenia mechanizmów konsultacji i koordynacji oraz jasnego rozgraniczenia ról, jednoznacznego podziału odpowiedzialności i przejrzystego rozdzielenia działań między państwa członkowskie i europejskie zainteresowane strony, bez tworzenia konfliktów z systemami istniejącymi w innych krajach.

3.29. Zdaniem EKES-u wspólny komunikat stanowi spóźniony, ale pożądany sygnał uznania, że istotne jest sprostanie wielopoziomym wyzwaniom wynikającym z nasilenia działalności w przestrzeni kosmicznej, gdyż brak wiążących regulacji może zagrozić równowadze światowej.

Bruksela, dnia 21 września 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

ZAŁĄCZNIK

Opinia uzupełniająca Komisji Konsultacyjnej ds. Przemian w Przemysle – CCMI/196 – „New Space” na następujących stronach:

„Opinia Komisji Konsultacyjnej ds. Przemian w Przemysle »Bezpieczna łączność w przestrzeni kosmicznej i nowa przestrzeń kosmiczna: europejska ścieżka przemysłowa ku suwerenności i innowacjom«”

(opinia uzupełniająca do TEN/775)

Sprawozdawca: **Maurizio MENSI**

Współsprawozdawca: **Franck UHLIG**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	22.2.2022
Podstawa prawna	Art. 56 ust. 1 regulaminu wewnętrznego Opinia uzupełniająca
Sekcja odpowiedzialna	Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle
Data przyjęcia przez sekcję	24.6.2022
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	21/0/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES popiera inicjatywy Komisji Europejskiej dotyczące bezpiecznej łączności opartej na przestrzeni kosmicznej i »new space«, mające na celu wzmocnienie suwerenności przemysłowej i operacyjnej państw członkowskich. Zapewnienie autonomii ma podstawowe znaczenie nie tylko dla przyszłej konkurencyjności przemysłu, lecz także dla zagwarantowania strategicznej niezależności i odporności⁽¹⁾, jak pokazał ostatnio niedobór elementów elektronicznych, w szczególności w następstwie kryzysu związanego z COVID-19 i wojny w Ukrainie, które poważnie dotknęły europejski przemysł kosmiczny.

1.2. EKES uważa, że bezpieczna, dostępna i przystępna cenowo łączność jest nie tylko podstawowym narzędziem funkcjonowania demokracji uczestniczącej, ale także warunkiem wstępnym właściwego wdrażania praw podstawowych i szansą na wzmocnienie pozycji obywateli i obywaterek oraz społeczeństwa obywatelskiego.

1.3. EKES uznaje znaczenie przestrzeni kosmicznej dla naszej gospodarki i społeczeństwa, a także jej strategiczne znaczenie z punktu widzenia bezpieczeństwa i obrony, co wykazała wojna rosyjsko-ukraińska. Ponadto bezpieczeństwo fizyczne i cyberbezpieczeństwo infrastruktury, zarówno naziemnej, jak i kosmicznej, oraz powiązanych danych, ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia ciągłości działania i prawidłowego funkcjonowania systemów.

1.4. EKES jest zdania, że pobudzanie europejskiego ekosystemu kosmicznego ma kluczowe znaczenie dla przyspieszenia dwojakiej transformacji i sprostania najważniejszym wyzwaniom globalnym, takim jak zmiana klimatu. Uznaje również potencjalne korzyści płynące z zaangażowania przedsiębiorstw typu start-up i MŚP działających w sektorze kosmicznym w unijne programy kosmiczne, w tym ich wkład w odporność i strategiczną autonomię UE.

1.5. EKES jest przekonany, że ze względu na to, iż zarządzanie bezpiecznym i autonomicznym systemem łączności opartym na przestrzeni kosmicznej (»program«) wymaga współpracy różnych organów, należy zagwarantować skuteczny i odpowiedni poziom koordynacji.

⁽¹⁾ Europejski przemysł kosmiczny zajmuje drugie miejsce na świecie pod względem wielkości i zatrudnia ponad 231 tys. specjalistów, a jego wartość szacuje się na 53–62 mld EUR, badanie dotyczące rynku kosmicznego (»Space Market«), Parlament Europejski, listopad 2021 r.

1.6. EKES jest zdania, że należy wykorzystać już istniejący program ramowy »Horyzont Europa« – w powiązaniu z inicjatywami EuroQCI⁽²⁾ i ENTRUSTED⁽³⁾ – w celu pobudzania rynku kosmicznego, wspierania tworzenia innowacyjnych rozwiązań komercyjnych dla unijnego segmentu wykorzystania danych (*downstream*) i sektora kosmicznego (*upstream*) oraz przyspieszenia dostępności kluczowych technologii wymaganych na potrzeby programu. W szczególności, europejski system komponentów, systemów i podsystemów będzie wymagać ogromnych, długoterminowych wysiłków na rzecz odbudowy silnego przemysłu europejskiego.

1.7. EKES zaleca tworzenie synergii wspólnie z Europejskim Funduszem Obronnym oraz za pośrednictwem planu działania Komisji na rzecz interakcji między przemysłem cywilnym, obronnym i kosmicznym.

1.8. EKES uważa, że aby zapewnić konkurencyjność europejskiego przemysłu kosmicznego, inicjatywy Komisji powinny wspierać rozwój zaawansowanych umiejętności w dziedzinach związanych z przestrzenią kosmiczną oraz działania edukacyjne i szkoleniowe, aby w pełni wykorzystać potencjał obywateli i obywateli Unii w tej dziedzinie. Wzmocniłoby to ważny wymiar społeczny programu.

1.9. EKES podkreśla potrzebę uwzględnienia wszystkich zdolności kosmicznych w celu modernizacji istniejących aktywów kosmicznych (Galileo⁽⁴⁾, Copernicus⁽⁵⁾), a także rozwoju przyszłych konstelacji i usług. Zwiększy to odporność aktywów kosmicznych UE i podniesie konkurencyjność jej przemysłu. Przypisanie zakresów odpowiedzialności na podstawie udowodnionych kompetencji powinno zagwarantować skuteczną realizację programu.

1.10. EKES jest zdania, że UE powinna stymulować postęp naukowo-techniczny oraz wspierać konkurencyjność i potencjał innowacji sektora kosmicznego, w szczególności w odniesieniu do MŚP, przedsiębiorstw typu start-up i przedsiębiorstw innowacyjnych, pobudzając tym samym działalność gospodarczą w segmencie kosmicznym (*upstream*) i segmencie wykorzystania danych (*downstream*). Programy w zakresie badań naukowych i innowacji odgrywają zasadniczą rolę w zwiększaniu zdolności technologicznych Unii i jej członków.

2. Kontekst opinii, w tym wniosku ustawodawczego, którego dotyczy opinia

2.1. Wniosek Komisji Europejskiej ma na celu opracowanie programu zapewnienia gwarantowanej i niezawodnej łączności satelitarnej. Komisja zobowiązała się do wspierania innowacji w sektorze kosmicznym i dalszego przyczyniania się do rozwoju dobrze prosperującego unijnego ekosystemu New Space, uznając tę kwestię za jeden z kluczowych priorytetów swojego programu kosmicznego. W tym celu Komisja uruchomiła inicjatywę »CASSINI«⁽⁶⁾. W szczególności miałaaby ona zapewnić użytkownikom rządowym długoterminową dostępność na całym świecie niezawodnych, bezpiecznych i opłacalnych usług łączności satelitarnej wspierających ochronę infrastruktury krytycznej, nadzór, zarządzanie działaniami zewnętrznymi i zarządzanie kryzysowe, zwiększając w rezultacie odporność państw członkowskich.

2.2. Inicjatywa ta ma korzystać z wiedzy fachowej europejskiego przemysłu kosmicznego, zarówno uznanych podmiotów przemysłowych, jaki i ekosystemu New Space. Globalna łączność satelitarna stała się zatem strategicznym aktywem z punktu widzenia bezpieczeństwa, ochrony i odporności UE i jej państw członkowskich. Wniosek ma również na celu umożliwienie komercyjnej dostępności szybkich sieci szerokopasmowych w całej Europie dzięki eliminacji stref nieczułości oraz zapewnieniu spójności terytoriów państw członkowskich i łączności z obszarami geograficznymi o znaczeniu strategicznym, takimi jak Afryka czy region Arktyki. Po programach Galileo i Copernicus proponowana trzecia konstelacja będzie opierać się na trzech nowych wyróżnikach: uwzględnianiu bezpieczeństwa na etapie projektowania (poprzez stosowanie nowych technologii, takich jak kwantum) w odniesieniu do komunikacji szczególnie chronionej (obronność); konstelacji wieloorbitalnej; oraz na strukturze opartej na partnerstwie publiczno-prywatnym (w celu dalszego wzmocnienia wymiaru komercyjnego).

⁽²⁾ Inicjatywa dotycząca europejskiej infrastruktury komunikacji kwantowej (EuroQCI).

⁽³⁾ Projekt badawczy w dziedzinie bezpiecznej łączności satelitarnej (SatCom) dla podmiotów rządowych UE. ENTRUSTED: »Plan działania w zakresie europejskiej sieci na rzecz telekomunikacji satelitarnej dla użytkowników rządowych wymagających bezpiecznych, interoperacyjnych, innowacyjnych i standardowych usług«.

⁽⁴⁾ Europejski globalny system nawigacji satelitarnej, funkcjonujący od grudnia 2016 r., kiedy to zaczął oferować usługi organom publicznym, przedsiębiorstwom oraz obywatelkom i obywatelom.

⁽⁵⁾ Unijny program obserwacji i monitorowania Ziemi, dostawca danych pochodzących z obserwacji Ziemi, wykorzystywany przez usługodawców, organy publiczne i organizacje międzynarodowe.

⁽⁶⁾ Inicjatywa dotycząca przedsiębiorczości w przemyśle kosmicznym to inicjatywa Komisji Europejskiej na rzecz przedsiębiorczości kosmicznej, której głównym celem jest wspieranie przedsiębiorstw typu start-up i MŚP na różnych etapach ich rozwoju za pomocą zestawu narzędzi i środków finansowych.

2.3. Wniosek jest zgodny z szeregiem innych polityk i bieżących inicjatyw ustawodawczych UE dotyczących danych (np. dyrektywa INSPIRE⁽⁷⁾ czy dyrektywa w sprawie otwartych danych⁽⁸⁾), przetwarzania w chmurze i cyberbezpieczeństwa. W szczególności świadczenie usług rządowych dodatkowo wzmacniałoby spójność, zgodnie z innymi strategiami cyfrowymi i cyberbezpieczeństwa, poprzez zapewnienie integralności i odporności europejskich infrastruktur, sieci, łączności i danych. Wniosek będzie również wspierać konkurencyjność i potencjał innowacji przemysłu kosmicznego w ramach Unii oraz w znacznym stopniu przyczyni się do zapewnienia Europie autonomicznego i przystępnego cenowo dostępu do przestrzeni kosmicznej w nadchodzących latach, a jednocześnie będzie wywierać decydujący i głęboki pozytywny wpływ na konkurencyjność modeli eksploatacji europejskich rakiet nośnych⁽⁹⁾.

2.4. W konkluzjach Rady Europejskiej z 21–22 marca 2019 r. podkreślono, że Unia musi poczynić dalsze postępy w rozwijaniu konkurencyjnej, bezpiecznej, sprzyjającej włączeniu społecznemu i etycznej gospodarki cyfrowej oraz łączności na światowym poziomie⁽¹⁰⁾. W szczególności, w przedstawionym przez Komisję *planie działania na rzecz synergii między przemysłem cywilnym, obronnym i kosmicznym* z 22 lutego 2021 r. stwierdzono, że »dzięki temu systemowi każda osoba w Europie będzie miała dostęp do szybkiej łączności, a ponadto Europa zyska odporny system łączności zapewniający jej łączność w każdych okolicznościach⁽¹¹⁾«.

2.5. Program stanowiłby uzupełnienie istniejących ustaleń w zakresie Govsatcom⁽¹²⁾ dotyczących łączenia i udostępniania istniejących przepustowości rządowej łączności satelitarnej. Ze względu na ograniczony okres funkcjonowania satelity część należących do rządów infrastruktur, które będą stanowić element systemu łączenia i udostępniania Govsatcom, będzie w nadchodzącym dziesięcioleciu wymagać uzupełnienia⁽¹³⁾.

2.6. Rosnący poziom zagrożeń hybrydowych i cyberbezpieczeństwa oraz coraz częstsze klęski żywiołowe powodują, że podmioty rządowe zmieniają swoje potrzeby w kierunku zwiększenia bezpieczeństwa, niezawodności i dostępności odpowiednich rozwiązań łączności satelitarnej. Dodatkowo zagrożenie stanowi również rozwój komputerów kwantowych, ponieważ komputery te będą w stanie odszyfrować treści, które obecnie są zaszyfrowane.

2.7. W USA, Chinach i Rosji pojawiły się rozmaite nienależące do UE megakonstelacje, finansowane lub dotowane ze środków publicznych. W połączeniu z brakiem dostępnych częstotliwości i pozycji na orbicie oraz ograniczonym okresem funkcjonowania przepustowości Govsatcom, fakt ten wiąże się z pilną potrzebą opracowania unijnego systemu bezpiecznej łączności w przestrzeni kosmicznej. Program pokryłby braki w zakresie przepustowości i możliwości rządowych usług łączności satelitarnej.

(7) Dyrektywa 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2007 r. ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE) (Dz.U. L 108 z 25.4.2007, s. 1).

(8) Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1024 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie otwartych danych i ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (Dz.U. L 172 z 26.6.2019, s. 56).

(9) Biorąc pod uwagę, że obecnie na orbicie znajduje się 18 satelitów, a w ciągu najbliższych 10–15 lat zaplanowano ponad 30 satelitów, UE jest również największym klientem instytucjonalnym usług wynoszenia na orbitę w Europie. Rakiety nośne to drugi co do wielkości (po satelitach komercyjnych) obszar działalności związanej z produkcją kosmiczną w Europie, który pobudza przemysł europejski. Komisja zagreguje potrzeby programów UE w zakresie usług wynoszenia na orbitę i będzie działać jako inteligentny klient niezawodnych i opłacalnych rozwiązań na szczeblu europejskim w zakresie wynoszenia na orbitę. Bardzo ważne jest, aby Europa nadal posiadała nowoczesne, skuteczne i elastyczne obiekty infrastruktury startowej.

(10) Od czerwca 2019 r. państwa członkowskie podpisują deklarację w sprawie europejskiej infrastruktury komunikacji kwantowej (EuroQCI), na mocy której wyrażają zgodę na współpracę z Komisją, przy wsparciu ze strony ESA, w celu rozwijania infrastruktury komunikacji kwantowej, która obejmie całą UE.

(11) COM(2021) 70 final.

(12) UE przyjęła część rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/696 w dniu 28 kwietnia 2021 r. dotyczącą GOVSATCOM w celu zapewnienia długoterminowej dostępności niezawodnych, bezpiecznych i opłacalnych usług łączności satelitarnej dla użytkowników Govsatcom. W rozporządzeniu (UE) 2021/696 przewidziano, że w pierwszej fazie realizacji komponentu GOVSATCOM, do około 2025 r., wykorzystywane będą istniejące przepustowości. W tym kontekście Komisja ma pozyskać przepustowości GOVSATCOM od państw członkowskich mających systemy krajowe i potencjał w zakresie przestrzeni kosmicznej oraz od komercyjnych dostawców przepustowości lub usług łączności satelitarnej, z uwzględnieniem podstawowych interesów bezpieczeństwa Unii.

(13) Istotnie, GOVSATCOM stanowi strategiczne aktywo – ściśle powiązane z bezpieczeństwem narodowym – wykorzystywane przez większość państw członkowskich. Użytkownicy publiczni preferują zwykle rozwiązania stanowiące własność rządów (wśród właścicieli Satcom znajdują się Francja, Niemcy, Grecja, Włochy, Luksemburg, Hiszpania) lub publiczno-prywatną (np. Satcom BW w Niemczech czy GovSat w Luksemburgu) albo korzystają z usług określonych akredytowanych dostawców prywatnych. Już w 2013 r. uznano GOVSATCOM za obiecującą dziedzinę (konkluzje Rady Europejskiej 19/20 z grudnia 2013 r.), która może w wymierny sposób przyczynić się do realizacji celów silnej, bezpiecznej i odpornej Unii Europejskiej. Obecnie stanowi ona integralną część strategii kosmicznej dla Europy («Strategia kosmiczna dla Europy», COM(2016) 705 final), europejskiego planu działań w sektorze obrony («Europejski plan działań w sektorze obrony», COM(2016) 950 final) oraz globalnej strategii Unii Europejskiej.

2.8. Program powinien także umożliwiać świadczenie komercyjnych usług łączności satelitarnej przez sektor prywatny. W ocenie skutków uznano, że partnerstwo publiczno-prywatne jest najbardziej odpowiednim modelem realizacji, zapewniającym osiągnięcie celów Programu. Pobudziłoby to w szczególności innowacyjność wszystkich komponentów europejskiego przemysłu kosmicznego (wielkich integratorów systemów, niezależnych spółek o średniej kapitalizacji, MŚP i przedsiębiorstw typu start-up).

2.9. Wraz ze wzrostem uzależnienia rządów, obywateli i obywateli oraz unijnych instytucji od łączności – zaspokajanie ich potrzeb wymaga rozwiązań o wyższym poziomie bezpieczeństwa, niskim poziomie opóźnień⁽¹⁴⁾ i większej przepustowości, co oznacza konieczność zagwarantowania dostępu do odpornych rozwiązań dzięki innowacyjnym technologiom oraz nowym trendom i podejściom przemysłowym. Planowany system będzie mieć zatem charakter nowatorski, na co zwrócono uwagę we wniosku.

2.10. Aby program był opłacalny i umożliwiał osiągnięcie korzyści skali, należy zoptymalizować równowagę pomiędzy popytem a podażą usług rządowych.

2.11. Łączność satelitarna rzeczywiście zapewnia powszechny zasięg, stanowiąc uzupełnienie sieci naziemnych. Są one w coraz większym stopniu traktowane jako aktywo strategiczne, co podkreśla wzrost światowego zapotrzebowania na usługi rządowe zapewniające odporną łączność nie tylko w celu wspierania działań związanych z bezpieczeństwem, lecz także w celu łączenia infrastruktury krytycznej, ułatwienia skutecznych i efektywnych elektronicznych interakcji transgranicznych lub międzysektorowych między organami europejskiej administracji publicznej, przedsiębiorstwami i obywatelami; przyczynienia się do rozwoju bardziej skutecznej, uproszczonej i przyjaznej dla użytkownika administracji elektronicznej na krajowym, regionalnym i lokalnym szczeblu administracji publicznej⁽¹⁵⁾; i zarządzania kryzysami, jak również wspierania nadzoru na granicach i morzach.

2.12. Program będzie realizowany stopniowo, aby zapewnić wysoką jakość. Wstępne prace w zakresie rozwoju i wdrożenia mogłyby rozpocząć się w 2023 r. Świadczenie usług początkowych i testowanie kryptografii kwantowej na orbicie mogłyby nastąpić do 2025 r., a pełne wdrożenie ze zintegrowaną kryptografią kwantową umożliwiającą świadczenie pełnych usług – do 2028 r. Całkowity koszt programu szacuje się na 6 mld EUR. Finansowanie będzie pochodzić z różnych źródeł z sektora publicznego (budżet UE, państwa członkowskie i wkłady ESA) oraz z inwestycji sektora prywatnego. Co się tyczy finansowania z UE, nie podważa ono wdrożenia istniejących komponentów dotyczących przestrzeni kosmicznej przewidzianych w rozporządzeniu w sprawie przestrzeni kosmicznej, zwłaszcza Galileo i Copernicus.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES uważa, że w dzisiejszym, cyfrowym świecie łączność w przestrzeni kosmicznej stanowi dla nowoczesnych społeczeństw aktywo krytyczne i strategiczne. Umożliwia ona osiągnięcie potęgi gospodarczej, przywództwa cyfrowego i suwerenności technologicznej, konkurencyjności gospodarki i postępu społecznego. Poprzez nadanie większej roli podmiotom działającym w przestrzeni kosmicznej program ma na celu zagwarantowanie wysokiej jakości, bezpiecznych danych i usług związanych z przestrzenią kosmiczną, które mogą przynieść europejskim obywatelom i obywatelom oraz podmiotom gospodarczym korzyści społeczno-gospodarcze, zwiększać bezpieczeństwo i autonomię UE oraz wzmocnić rolę UE jako lidera sektora kosmicznego, umożliwiając jej konkurowanie z innymi wiodącymi gospodarkami kosmicznymi i państwami rozpoczynającymi działania w przestrzeni kosmicznej. Stanowi ponadto ważne narzędzie techniczne, które umożliwia wolność słowa i swobodny przepływ idei.

3.2. EKES uważa, że bezpieczna, dostępna i przystępna cenowo łączność jest nie tylko warunkiem wstępnym funkcjonowania demokracji uczestniczącej, ale także podstawowym warunkiem odpornego wdrażania praw podstawowych i szansą na wzmocnienie pozycji obywateli i obywateli oraz społeczeństwa obywatelskiego. Obywatelki i obywatele Europy w coraz większym stopniu polegają na kosmicznych technologiach, danych i usługach. Wiąże się to w szczególności z przestrzeganiem przepisów o ochronie danych osobowych. Ponadto przestrzeń kosmiczna odgrywa coraz większą rolę we wzroście gospodarczym, bezpieczeństwie i znaczeniu geopolitycznym UE. Z tego względu niezawodną i bezpieczną łączność można uważać za dobro publiczne rządów i obywateli.

3.3. EKES zachęca do korzystania z partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) jako odpowiedniego modelu wdrażania, aby zapewnić realizację celów programu. Bezpośrednie zaangażowanie sektora prywatnego tworzy środowisko sprzyjające dalszemu rozwojowi szybkich sieci szerokopasmowych i sprawnej łączności w całej Europie. Cele te osiągnąć są w drodze eliminacji stref nieczułości i zapewnienia spójności terytoriów państw członkowskich, a także zapewnienia łączności z obszarami geograficznymi o znaczeniu strategicznym.

⁽¹⁴⁾ Niski poziom opóźnień oznacza minimalne opóźnienie w przetwarzaniu danych komputerowych za pomocą połączenia sieciowego. Im mniejsze opóźnienie przetwarzania, tym jest ono bliższe do dostępu w czasie rzeczywistym. Połączenie sieciowe o niskim opóźnieniu to takie, gdy czas opóźnienia jest bardzo krótki.

⁽¹⁵⁾ Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady »Wyniki oceny okresowej programu ISA« (program na rzecz rozwiązań interoperacyjnych dla europejskich administracji publicznych), 23 września 2019 r., COM(2019) 615 final.

3.4. Dzięki konkurencyjnej procedurze udzielania zamówień Komisja może zawrzeć umowę koncesji w celu dostarczenia wymaganego rozwiązania oraz ochrony interesów Unii i państw członkowskich. Udział przemysłu w formie takiej koncesji powinien umożliwić uzupełnienie infrastruktury programu przez partnera prywatnego o dodatkowe możliwości dzięki dodatkowym inwestycjom własnym.

3.5. W związku z tym EKES podkreśla, że rolę sektora publicznego należy odpowiednio odzwierciedlić w ramach przyszłego zarządzania programem, ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa infrastruktury i skrupulatnej kontroli kosztów, harmonogramów i realizacji. Komisja będzie pełnić funkcję zarządzającego programem w zakresie ustanowienia koncesji i nadzoru nad nią. Agencja UE ds. programu kosmicznego będzie odpowiedzialna za świadczenie usług rządowych, zaś Europejska Agencja Kosmiczna za nadzór nad działaniami związanymi z rozwojem i walidacją. EKES uważa również, że MŚP odgrywają kluczową rolę w zakresie innowacji i rozwijającego się ekosystemu New Space. Z tego względu należy aktywnie stymulować rozwój usług dotyczących przestrzeni kosmicznej świadczonych przez MŚP, a także zamówienia na takie usługi ze strony zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego. Przyczyni się to do tworzenia miejsc pracy, poprawy umiejętności technologicznych i zwiększenia konkurencyjności Europy, co ma coraz większe znaczenie dla dwójakiej transformacji EU w kierunku zrównoważonej i cyfrowej gospodarki. Zapewniłoby to efektywną i przejrzystą konkurencję, podnosząc poziom technologicznej autonomii UE, dzięki szczególnym wymaganiom dotyczącym bezpieczeństwa, ciągłości usług i niezawodności.

3.6. EKES uważa, że w ramach procedury zamówień publicznych należy opracować szczegółowe kryteria dotyczące przyznawania koncesji, zapewniające uczestnictwo MŚP i przedsiębiorstw typu start-up w całym łańcuchu wartości koncesji, co zachęcałoby do rozwijania innowacyjnych i przełomowych technologii. W sytuacji, gdy zatrudnienie dostawców spoza UE mogłoby powodować problemy z punktu widzenia bezpieczeństwa i strategii, należy wprowadzić odpowiednie zasady uczestnictwa.

3.7. EKES jest zdania, że należy zachęcać MŚP do korzystania z licznych narzędzi finansowania, którymi dysponuje UE, aby ożywić ekosystem przestrzeni kosmicznej, ponieważ przyczyniłoby się to do tworzenia miejsc pracy, poprawy umiejętności technologicznych i zwiększenia konkurencyjności przemysłowej Europy.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. EKES uważa, że strategiczna suwerenność UE i państw członkowskich opiera się głównie na technologicznej autonomii i zdolności europejskiego przemysłu oraz na bezpieczeństwie łączności satelitarnej, zwłaszcza w kontekście pogłębiających się napięć geopolitycznych. Z tego względu zdecydowanie popiera inicjatywę mającą na celu wzmocnienie przemysłowej i technologicznej suwerenności państw członkowskich UE.

4.2. EKES popiera wniosek i uważa, że potencjalne synergie między działaniami rządowymi a komercyjną działalnością cywilną stanowią istotną szansę z gospodarczego punktu widzenia, także w odniesieniu do dodatkowych usług oferowanych obywatelom europejskim, w kontekście ogólnoswiatowego wzrostu publicznych i prywatnych inwestycji w działalność związaną z przestrzenią kosmiczną.

4.3. EKES podkreśla znaczenie wzmacniania konkurencyjności i zdolności innowacyjnych branż przemysłu związanego z przestrzenią kosmiczną w Unii. Przyczyniłoby się to w znacznym stopniu do zapewnienia autonomicznego i przystępnego cenowo dostępu Europy do przestrzeni kosmicznej w nadchodzących latach, wywierając jednocześnie decydujący i głęboki pozytywny wpływ na konkurencyjność modeli eksploatacji europejskich rakiet nośnych.

4.4. EKES podkreśla, że program powinien umożliwiać operatorom telekomunikacyjnym korzystanie ze zwiększonej przepustowości oraz niezawodnych i bezpiecznych usług. Ponadto wymiar komercyjny umożliwiłby objęcie usługami detalicznymi większej liczby użytkowników prywatnych w całej UE.

4.5. Jeśli chodzi o zarządzanie programem (rozdział V rozporządzenia będącego przedmiotem wniosku), oczywistym jest, że główne funkcje w ramach programu pełnić będą cztery główne podmioty, to jest Komisja, Agencja Unii Europejskiej ds. Programu Kosmicznego («Agencja»), państwa członkowskie i Europejska Agencja Kosmiczna (ESA).

4.6. W związku z tym EKES jest przekonany, że dla właściwego funkcjonowania programu konieczny jest jasny podział zadań, ról i obowiązków, wraz z odpowiednią koordynacją poszczególnych podmiotów. Zatem precyzyjny podział obowiązków w oparciu o udowodnione kompetencje również powinien zapewnić skuteczną realizację programu z punktu widzenia kosztów i terminów. Skuteczne zarządzanie ruchem w przestrzeni kosmicznej ma również zasadnicze znaczenie dla poprawy bezpieczeństwa z uwagi na rosnącą ilość śmieci w przestrzeni kosmicznej.

4.7. EKES podkreśla, że cyberbezpieczeństwo infrastruktury, zarówno naziemnej, jak i kosmicznej, jest kluczowe dla zapewnienia funkcjonowania i odporności systemów.

4.8. EKES zaznacza, że – aby zapewnić konkurencyjność europejskiego przemysłu kosmicznego – program powinien wspierać rozwój zaawansowanych umiejętności w dziedzinach związanych z przestrzenią kosmiczną oraz działania edukacyjne i szkoleniowe, krzewiąc równość szans, równość płci i wzmocnienie pozycji kobiet, aby w pełni wykorzystać potencjał obywateli Unii w tej dziedzinie.

4.9. EKES podkreśla, że w tworzenie i doskonalenie infrastruktury zaangażowanych może być wiele podmiotów przemysłowych w różnych krajach i że ich pracę należy skutecznie koordynować, aby opracowywać systemy, które będą niezawodne i w pełni zintegrowane, ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa i cyberbezpieczeństwa.

Bruksela, dnia 24 czerwca 2022 r.

Pietro Francesco DE LOTTO”
Przewodniczący
Komisji Konsultacyjnej ds. Przemian w Przemysle
